

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอภาคกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสถานะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่นในการจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางไกลของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรมศึกษา กล่าวคือ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย กำเนิดถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550 : 28)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดเรื่องการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อความเจริญงอกงามของคนและสังคมโดยการถ่ายทอดการเรียนรู้ การฝึก การอบรม การสร้างเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการ โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยให้มีสาระในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนสังคมและประเทศชาติ สถาบันการศึกษาต้องร่วมมือกับ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยจัดการเรียน การเรียนรู้ในชุมชน มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล เลือกสรรภูมิปัญญาจากวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการที่แท้จริง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2553 : 15)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางซึ่งมีจุดมุ่งหมายพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็น

ไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือเห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน มีความรู้อันเป็นสากล (กรมวิชาการ, 2545 ข : 4) จากการศึกษาวิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ที่ผ่านมา ประกอบกับข้อมูลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคนในสังคมไทย และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ในการพัฒนาคนสู่ศตวรรษที่ 21 จึงเกิดการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความเหมาะสม ทั้งเป้าหมายของหลักสูตรและกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา โดยการกำหนดควิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญมาตรฐานและตัวชี้วัดเพื่อเป็นทิศทางในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน แต่ละระดับ (กระทรวงศึกษาธิการ 2551 : 3)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีคำสั่งให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 โรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนที่มีความพร้อมในการใช้หลักสูตร ในปีการศึกษา 2552 และใช้ในโรงเรียนทั่วประเทศ ในปีการศึกษา 2553 หลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรที่ใช้แนวคิดหลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standards – based curriculum) กล่าวคือ เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยมาตรฐานการเรียนรู้ ได้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ เมื่อสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาได้ยึดเป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ดังกล่าวด้วยการดำเนินการบริหารจัดการอิงมาตรฐาน (Standards – based Instruction) การวัดและประเมินผลที่สะท้อนมาตรฐาน (Standards – based Assessment) เพื่อให้กระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติเป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ 2553 : 3)

การกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาใหม่ในปัจจุบันที่ยึดหลักเอกภาพ ด้านนโยบายแต่หลากหลายในการปฏิบัติ ทำให้สถานศึกษาต้องดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน จุดเด่น เอกลักษณ์ของชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการระดมทรัพยากรทั้งของสถานศึกษาและชุมชน มาใช้อย่างคุ้มค่าให้เต็มตามศักยภาพในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าวย่อมส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากรทางการศึกษาทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และในระดับองค์กร การนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในสถานศึกษา ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดผล ประเมินผล ตลอดจนเอกสารหลักฐานการศึกษาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง

บริบทของสังคม ชุมชน จึงเป็นเรื่องยากในการปรับเปลี่ยนความรู้ เจตคติ พฤติกรรมของคนและองค์กรซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความก้าวหน้าในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อรายงานให้สังคมและผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ทราบว่า สถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพเชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ ตอบสนองต่อความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษารวบรวม การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามทัศนะของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษารวบรวมนี้เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุง การจัดการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งวางแผนดำเนินงาน จุดเด่นจุดด้อยได้รับการพัฒนาส่งเสริมและปรับปรุงแก้ไข อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามทัศนะของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามทัศนะของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งและขนาดโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามทัศนะของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

1. ข้าราชการครูตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และครูวิชาการ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีทัศนะต่อการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาแตกต่างกัน
2. โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามทักษะของบุคลากร
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ด้านประชากร

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน
450 คน จำแนกตามขนาดโรงเรียน ดังนี้

1.1.1 โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 121 โรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารจำนวน
121 คน ครูวิชาการ จำนวน 121 คน

1.1.2 โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 98 โรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารจำนวน
98 คน ครูวิชาการ จำนวน 98 คน

1.1.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารจำนวน 6 คน
ครูวิชาการ จำนวน 6 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ
ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปี
การศึกษา 2553 จำนวน 288 คน ได้มาจากการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ
ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane. 1973 : 727) แล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random)
โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่มด้วยวิธีการจับสลากเลือกโรงเรียนตามสัดส่วนดังนี้

1.2.1 โรงเรียนขนาดเล็ก ผู้บริหารจำนวน 77 คน ครูวิชาการ จำนวน 77 คน
รวม 154 คน

1.2.2 โรงเรียนขนาดกลาง ผู้บริหารจำนวน 63 คน ครูวิชาการ จำนวน 63 คน
รวม 126 คน

1.2.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ ผู้บริหารจำนวน 4 คน ครูวิชาการ จำนวน 4 คน
รวม 8 คน

2. ด้านตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ

2.1.1 ตำแหน่ง

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษา
- 2) ครูวิชาการ

2.1.2 ขนาดโรงเรียน

- 1) ขนาดเล็ก
- 2) ขนาดกลาง
- 3) ขนาดใหญ่

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ตามทัศนะของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ตามการบริหารหลักสูตรระดับสถานศึกษา ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 37) ดังนี้

2.2.1 ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

2.2.2 ด้านการส่งเสริมสนับสนุนระดับสถานศึกษา

2.2.3 ด้านการกำกับดูแลคุณภาพระดับสถานศึกษา

3. ระยะเวลาในการวิจัย ใช้เวลาในการวิจัยระหว่าง ปีการศึกษา 2553

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **สถานศึกษา** หมายถึง โรงเรียนของรัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

2. **หลักสูตรสถานศึกษา** หมายถึง หลักสูตรสถานศึกษาที่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จัดทำขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3. **การบริหารหลักสูตรระดับสถานศึกษา** หมายถึง ตามการบริหารหลักสูตรระดับสถานศึกษา ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 37) ดังนี้

3.1 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

3.2 การส่งเสริมสนับสนุนระดับสถานศึกษา

3.3 การกำกับดูแลคุณภาพระดับสถานศึกษา

4. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
5. ครูวิชาการ หมายถึง ครูวิชาการในโรงเรียนผู้รับผิดชอบเป็นหัวหน้างานหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
6. บุคลากรในสถานศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และครูวิชาการ โรงเรียนที่เปิดสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
7. ทัศนะของบุคลากร หมายถึง ความเห็นของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่มีต่อการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
8. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่มีขนาดตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งแบ่งขนาดตามจำนวนนักเรียนแต่ละโรงเรียนดังนี้
 - 8.1 ขนาดเล็ก จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 1 - 120 คน
 - 8.2 ขนาดกลาง จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 121 - 600 คน
 - 8.3 ขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 601 - 1,500 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. โรงเรียนได้ข้อมูลในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาซึ่งสถานศึกษาต่างๆ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในสร้างและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนได้
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 ได้ข้อมูลในการบริหารหลักสูตร การสร้างและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น